УДК 811.111’25:821.161.2 – 1

The sea image in Ukrainian poetry and its English translations

Образ моря в українській поезії та її англомовних перекладах

Halyna Vasylenko,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
(Zaporizhzhia Polytechnic National University)
vasylenko_halyna@ukr.net
0000-0001-7194-6299
Zaporizhzhia Polytechnic National University
street Zhukovsky, 64
Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69061

Галина Василенко,
кандидат філологічних наук, доцент
(Національний університет «Запорізька Політехніка»)
vasylenko_halyna@ukr.net
0000-0001-7194-6299
Національний університет «Запорізька Політехніка»
вул. Жуковського, 64
м. Запоріжжя, Запорізька обл., 69061

ABSTRACT

The article deals with the issue of sea image reproduction in English poetic translations of Ukrainian poetry. Based on the comparative analysis of parallel texts, the study reveals linguistic and stylistic forms of sea image, its meanings and functions, elucidates the translation techniques used for reproducing marine images, defines

translation transformations. Literary approach is applied in order to describe the author's poetic manner and its transfer into translation, artistic expressive and figurative means in the image structure and their reflection in poetic translation. Cultural approach in the translation study of recreating the sea image in poetic translation allows to define the role of the sea as the symbol of the country and to compare its value in the field of experience of source and target cultures, to explain peculiarities of its artistic embodiment in poetic translation as well as correlation of ethno-cultural realia and symbol. The offered theme is researched insufficiently in translation studies and it features originality. The sea image in source texts and their translations has both ethno-cultural and universal characteristics. The ethno-cultural peculiarity of the sea image is in its ability to be the symbol of homeland, the symbol of state and its borders, the venue of historic events. The sea image acquires some exotic features in reproducing its ethno-cultural specifics as the result of value element loss, narrowing associative sphere, lowering perception level. Universal aesthetic features of marine images include the characters of ancient mythology and world literature, the feature to be the background for lyric experiences, the venue of actions and dramatic events; to be used in the form of comparison, epithet, metaphor on the micro-image level and macro-image level as well. The most common translation techniques are calque, paraphrase, contextual interpretation, stylistic analogy. Transformations include partial lowering of emotional expression and partial reduction of ethno-cultural specifics, unfolding micro-image patterns aimed at content explication. The balance of ethno-cultural and universal components of the sea image reproduction in English translations of Ukrainian poetry contributes to the harmony of source and target cultures' world pictures in the aspect of artistic cross-cultural communication.

Key words: *poetry, sea image, source text, target text, reproduction, transformation*

ОБРАЗ МОРЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ТА ЇЇ АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Вступ

У житті кожної людини море, напевне, викликає переважно приємні асоціації, пов’язані з дитинством, відпочинком, подорожами, розвагами. Коли прагнемо уявити прекрасний, затишний куточок планети, де хотілося б на якийсь час опинитися, то найчастіше в уяві виникає мальовниче морське узбережжя. Художній образ даного об’єкта багатогранний, глибинний і неосяжний, як саме море. Воно завжди приваблювало поетів своєю величчю, красою і силою стихії. Україна є морською країною і, відповідно, асоціативне поле образу моря в українській ліриці доволі широке й різноманітне.

Образ як об’єкт перекладознавчих студій час від часу перебував у полі зору науковців. Зокрема, визначено поняття словесного образу, запропоновано методику його зіставного аналізу, виявлено види мікрообразних трансформацій. Згідно з Р. Зорівчак, словесний образ є синтагматичне і контекстне утворення, що функціонує в сукупності усіх його смислів і конотацій (інгерентних і когерентних) як єдина цілісність (Зорівчак, 1987: 12). Словесні образи або мікрообрази – це складники поетичного тексту, що сумою своїх перифрастичних значень формують макрообраз, образ рівня віршового тексту. Лінгвостилістичні проблеми відтворення поетичного тексту зумовлюють два типи образів: автосемантичні, смислотворчі образні мовні одиниці, тобто мікрообрази або словесні образи, та синсемантичні – формотворчі, в основі яких композиційні, ритміко-інтонаційні та евфонічні особливості організації поетичного мовлення (Чередниченко, 1980: 7).

Лінгвокогнітивне розуміння словесного образу і його функціонування в поетичному тексті передбачає розгляд образу як категорії свідомості, вербалізованого знання, об’єктивованого в тексті (Белехова, 2001: 18). В останні десятиліття в перекладознавстві набув поширення культурологічний напрям, де увагу зосереджено на особливостях відтворення іншості, етнокультурних цінностей, національної ідентичності (Bermann, 2014; Buden, 2009). Етнокультурна зумовленість лірики дозволяє дослідити образ народу і цінностей його культури в контексті поетичного перекладу.

З огляду на вище викладене, зазначимо, що образ у перекладах поезії розглядається переважно, як важливий структурний компонент художнього тексту, мистецьке явище, об'єктивація художнього світосприймання автора й увага зосереджується на особливостях відтворення образу оригіналу поетом-перекладачем. Однак, власне образ моря є поки що мало дослідженим у поетичному перекладі взагалі і в перекладах української лірики зокрема. Метою цієї розвідки є дослідити особливості відтворення образу моря творів вітчизняної поезії в їх англомовному виконанні. Для досягнення мети маємо виконати такі завдання: зіставити зображення і функції образу моря в першотворах і їх англомовних версіях; порівняти цінність зображуваного об'єкта в мові і культурі оригіналу та в мові і культурі перекладу; виявити перекладацькі трансформації.

Методи та методики дослідження

Основним методом дослідження є перекладознавчий аналіз паралельних текстів, що включає виявлення і порівняння лінгвостилістичних форм зображення образу моря та визначення й пояснення використаних перекладацьких засобів при відтворенні мариністичних образів в англомовних перекладах української поезії. Задля опису особливостей авторського стилю, художніх виражальних і зображальних засобів у структурі образу та їхнього відображення в поетичному перекладі залучаємо літературознавчий підхід. Застосування культурологічного підходу дає змогу зіставити цінність об'єкта дослідження в контексті вихідної і цільової культур та пояснити особливості його образного втілення в поетичному перекладі, з'ясувати значення моря як символу, обґрунтувати співвідношення етнокультурної реалії і символу в художньому перекладі.

Результати та дискусії

Багата й різнобарвна асоціативність образу, що бере початок у народнопоетичній традиції, зберігається в колективній свідомості і знаходить відображення в ліричних творах минулого і сучасності. Море є символом української етнокультури, що має такі тлумачення: частина океану – великий водний

простір з гірко-солоною водою, більш-менш означений суходолом; загальнолюдський символ життя з його гріховними пристрастями і бурями; символ смерті, потойбічного світу; символ великої, часом непереборної відстані (Жайворонок, 2006: 376).

У "Заповіті" Тараса Шевченка образ моря є символом країни і її кордонів, а також символічним місцем очищення від ворожої нечисті: *Як понесе з України // У синєє море // Кров ворожу… – When from Ukraine the Dnieper bears // Into the deep blue sea // the blood of foes…* (Шевченко, 1989: 308-311). При відтворенні цих рядків перекладач Джон Вір застосував тлумачення з контексту, вживши географічну реалію *the Dnieper*, яка для українського читача є одним із символів його батьківщини; народно-поетичний епітет *синєє море* зазнав розгортання в перекладі вживанням лексеми *deep* – глибоке; інвертоване художнє означення *кров ворожу* відтворено з вживанням поетичного слова *foes*. Застосовані засоби сприяють передачі урочистого й водночас гнівного настрою першотвору.

У сучасній українській поезії Азовське та Чорне моря – то символи батьківщини. Так, приміром, у Яра Славутича, уродженця Херсонського краю, море асоціює саме з рідною домівкою, з батьківщиною, за якою сумує серце поета в еміграції: *Полів розливи та вихрасті клени, // Та шлях до моря тоне в далині…* (Славутич, 1994: 15) – *The fields of harvest, floods of maples waving, // The Black Sea road lost in infinity!* (Slavutych, 1959: 15). Наведені вище рядки дають зображення українського пейзажу, в якому образи природи відтворені перифразуванням: *полів розливи – the tides of harvest* (потоки ниви); *вихрасті клени – floods of maples waving* (хвилі кленів, що коливаються). Лексема *море* трансформувалася в *the Black Sea* з метою локальної віднесеності географічної реалії і конкретизації змісту. Його ліричний герой на океанському побережжі *З-над сосон чує рідний шум тополі, // А знизу – плескіт чорноморських хвиль* (Slavutych, 1960: 40) – *He hears the Black Sea pound the shores below him, // Above, the wind-swept poplars of Ukraine* (Slavutych, 1959: 51). Мікрообраз моря в другому прикладі відтворено перифразуванням, де

плескіт хвиль передають асоціативно споріднені і контекстуально узгоджені форми, а саме: *pound the shores* – битися об берег.

Інші образи, що мають логічний та гіпо-гіперонімічний зв'язок з морем, включають океан, хвилі, острів, корабель, вітрила, човен та ін. Наприклад, в одному з віршів Василя Симоненка ліричний герой порівнює себе з Робінзоном Крузо: *Часто я самотній, ніби Крузо, // Виглядаю з-за обрію кораблів. // І думка безпорадно грузне // В клейкім баговинні слів. – Like Crusoe, I'm often alone and thinking – // Searching for ships where the sky meets the earth, // And suddenly find my thoughts are sinking // In a bottomless pool of words* (Symonenko, 1975: 42-43).

Художня рефлексія душевного стану здійснюється засобом літературної алюзії до образу Робінзона Крузо, який виступає універсальним символом самотності. Образ моря, що виникає в уяві, посилює експресію самотності, відчаю і драматизму переживання. У сюжеті твору море безлюдне, безкрає, холодне. Його велич передає силу переживання, його непривітність – відсутність друзів і однодумців у несприятливому соціумі.

Просторовий компонент *з-за обрію* розгортається описовим перифразом *where the sky meets the earth* (де небо стрічається з землею). Уподібнений до живої істоти, образ думки в першотворі виражає ментальний стан ліричного героя, що супроводжується вживанням емоційного слова з негативним значенням *безпорадно* та слів з негативним емоційно-оцінним інгредієнтом. У перекладі образ думки стає більш керованим і підвладним її власнику, що дослівно звучить так: я виявляю, що мої думки тонуть у бездонній заводі слів. Образ думки отримує форму множини в перекладі і втрачає емотивну одиницю *безпорадно,* епітет *в клейкім баговинні* отримує емоційно нейтральне вираження *in a bottomless pool* (в бездонному озерці).

В українській ліриці море нерідко виступає фоном подій, або ж експресивним порівнянням. В одному з творів Ліни Костенко зимовий ліс порівнюється з дрейфуючою шхуною, сосни зі щоглами, засніжені дерева з вітрилами, і на фоні цієї холодної загадкової картини відбувається освідчення юних закоханих: *А ліс, як*

дрейфуюча шхуна, // скрипів у льоди закутий…// І хлопець, зворушливо юний, // сказав із дорослим смутком: // – Ти пісня моя лебедина, // останнє моє кохання… – Like a schooner chained in ice // creaked the drifting forest, // and a boy so touchingly young // spoke with adult sadness: // – You are my swan song, // my last love – … (Four Ukrainian Poets, 1969: 56-57). Мікрообрази в цьому фрагменті твору відтворено калькуванням з переміщенням окремих компонентів змісту, що зумовлено прагненням передати ритм і граматичними нормами мови перекладу.

Образ моря в поезії втілює в собі як універсальні, так і етнокультурні риси. Англомовні переклади українських ліричних творів з мариністичними образами несуть близьке і зрозуміле переживання іншомовному читачеві і водночас передають особливе, притаманне культурі автора. Значний вплив на світову культуру мала культура Стародавньої Греції, персонажі і сюжети міфів та античної літератури знаходять відображення в літературі кожної країни. Окремо слід зазначити, що вплив грецької культури на українську позначився ще й на побуті і традиціях, оскільки на території Приазов'я і Причорномор'я дотепер існують грецькі поселення. За однією з легенд, українці походять від Геракла й амазонок, у що хочеться вірити, особливо, коли мова йде про характер української жінки.

Одним із поширених сюжетів у мистецтві є міф про народження богині краси та кохання Венери, яка народилася з піни морської. Її грецьке ім'я Афродіта, можливо, походить від *aphros*, що означає *піна*. Тип Венери, що виходить з води, вперше зустрічається в античній скульптурі, де богиню краси зображено жінкою, що стоїть і вижимає воду з волосся (Холл, 2004: 124).

Наведемо далі для ілюстрації першотвір і переклад вірша Івана Драча "Жінка і море" – "Woman and Sea," в якому віртуозно застосована алюзія до сюжету про народження Венери дозволяє відобразити узагальнений образ жінки в оригінальній манері: *Я вийшла з тебе і йду в тебе, море. // Вийшла з піни морської – // в піну людську ввійшла. // Як мене звали колись? Хіба Афродітою? // Хтозна! // Виходила з тебе на пальчиках // Сонце торкалося лівого плеча // Чиста йшла // юна йшла –*

наполохана // Нині не вмію ходити на пальчиках // Торкається сонце правого плеча // Грішна йду // невтішна йду – наполохана //Хто там – позаду? // Хто там – позаду? Хтозна! // Море в мене – попереду // Сонце над головою // Вітер перса мої пестить // Нікого не знаю, нічого не відаю, // Спокуси переступаю, в море вступаю // Знову – маленька я, ним – наполохана // Море в мене попереду // Хто там позаду – хтозна? // Мужчиною звали його, здається…// Сонце над головою // Вітер перса мої пестить // Я вийшла з тебе і йду в тебе, море (Драч, 1994: 143). – *Sea, I came out of you. Sea, I return to you. // came out of the seafoam // to ride the human waves. // What was my name? Aphrodite, // perhaps? // Who knows? // Coming out of you on tiptoe // with the sun on my left shoulder, // I was chaste, // I was young, // – and afraid… // Who's there behind me? // The sea is before me. // The sun is above my head. // The wind caresses my breasts… // I know no one. I know nothing. // I overstep temptations, step into the sea. // Again I am small, // – and afraid…// The sea is before me. // Who's there behind me – who knows? // His name was man, it seems… // The sun is above my head. // The wind caresses my breasts. // Sea, I came out of you. Sea, I return to you* (Drach, 1989: 49).

Переклад відтворює картину, наслідуючи манеру поетичного письма автора. Компонент образу *в піну людську ввійшла* замінено асоціативно пов'язаним і узгодженим з контекстом *to ride the human waves* – їхати хвилями людськими. Вірш у перекладі скорочено на строфу, певне, з метою полегшення сприйняття. Античний сюжет ніби отримує продовження, в якому проходження земного шляху жінкою-богинею відбувається вже в зворотному порядку, з набутим життєвим досвідом, приємними і печальними спогадами, втомою і розчаруваннями, але з незмінною ніжністю до моря і захоплення від єднання з ним.

Море у творі І. Драча та в його англомовному перекладі є універсальним сакральним символом народження і згасання, початку і завершення, живим і досконалим творінням. Як відомо, стихія води має жіночу природу і жінка звертається до моря, мов до чогось близького і рідного. Автору вдалося досить тонко і точно вловити настрої і почуття жіночої душі. Можливо, образ був навіяний під час

перебування на морі спогляданням реальних прекрасних образів жінок, яких багато в Україні, і які мають особливий, містичний і магічний зв'язок з морем.

Образне вживання моря в поезії включає стилістичні форми порівняння, гіперболи, епітети з назвами емоцій і кольорів, де в ролі останніх іноді вживаються назви коштовних каменів. Найвиразнішим тропом виступає метафора, коли море діє, мов жива істота: б'ється, мовчить, кипить, сміється, мліє, кричить, реве, грає музику, керує часом, служить місцем і простором подій і драм.

Образом, уподібненим до живої істоти, є море в поемі Т. Шевченка "Гамалія" та в її англомовному перекладі, виконаному Джоном Віром, українцем за походженням. Твір розповідає про визволення козаками з турецького полону своїх побратимів. Море зображено владним повелителем водних шляхів, що віддає накази і надає підтримку відважним воякам. Наведемо далі зразки аналізу: *"Не буди, Босфоре: буде тобі горе, // Твої білі ребра піском занесу, // У мул поховаю! (Реве синє море). // Хіба ти не знаєш, яких я несу гостей до султана?" // Так море спиняло // (Любило завзятих чубатих слов'ян). – The sea roared in fury: "I swear that I'll bury // You, Bosphorus Strait, beneath mountains of sand // Unless you are silent!... D'ye see whom I'm bearing // To visit the sultan?... Be still, I command!" // The Bosphorus quaked at the sea's angry thunder // (The sea loved those resolute, long-whiskered Slavs)* (Шевченко, 1989: 174-175).

У перекладі відтворено казковий образ моря та колоритний портрет запорожців з трансформаціями художніх деталей образу і компонентів змісту. Для увиразнення могутнього образу моря й експлікації змісту інтерпретатор вживає речення перед звертанням моря до Босфору *The sea roared in fury* – море ревло від люті, що є еквівалентом *(Реве синє море)* першотвору. Звертання з погрозами відтворено звертанням у формі умовного речення з дещо нижчим рівнем емотивної експресії внаслідок втрати лексеми *горе* і метонімічного образу Босфору *білі ребра*. Натомість у перекладі застосовано гіперболу для відтворення художньої деталі *мул – mountains of sand* (гори піску).

Інтерпретатор майстерно застосовує ресурси мови перекладу для відтворення стилю автора, близького до народнопоетичної традиції. В англомовній версії вжито короткі розмовні форми, експресивні наказові речення, архаїчні і поетичні слова. При відтворенні образу моря і Босфору вжито тлумачення з контексту, коли українському реченню *Так море спиняло* дібрано два відповідники в англомовному тексті *Be still, I command!* (Тихо, я наказую!) і *The Bosphorus quaked at the sea's angry thunder* (Босфор затремтів від злого грому моря). Образ козаків у формі епітета відтворено калькуванням зі зміною означення *чубатих* на *long-whiskered* (довговусих). Застосований відповідник зазвичай вживається для змалювання вус у котів або тигрів, що є вдалим перекладацьким рішенням, оскільки додає відтінок кмітливості і сприяє колориту зображення.

Море є рідним простором для козаків, природною стихією, що підтримує їх у визвольних змаганнях, гарна погода на морі передає радісний настрій запорожців від повернення додому: *Гамаліє, вітер віє, // ось-ось наше море! // І сховалися за хвилі – // За рожеві гори. – Hamaliya, feel the breezes… // Our home seas are pounding!... // Then the Cossack boats are hidden // By billows like mountains* (Шевченко, 1989: 182-183).

Переклад наведеного вище уривка наближено передає ритм і враження оригіналу. Для увиразнення картини зображення застосовано плюралізацію форми і стилістичну синонімію мікрообразів: вітер – *breezes* (легкі вітерці), *наше море – our home seas* (наші рідні моря). Доданий контекстуально узгоджений компонент *the Cossack boats* (козацькі човни) зумовлений граматичними нормами і прагненням передати ритм. Порівняння хвиль з горами відтворено з вживанням поетичного слова *billows* – великі хвилі.

Висновки

Отже, зіставний аналіз українських віршованих текстів та їхніх англомовних перекладів показує, що образ моря в українській поезії є символом батьківщини, держави та її кордонів і несе в собі фізичну, культурну й історичну цінність. У

перекладі образ моря, що для українців є символом рідної землі, може сприйматися як географічна реалія далекої, дещо екзотичної країни особливо в творах про морські походи запорожців. Асоціативне поле рідного українцям моря в перекладі змінюється і звужується, знижується рівень семіологічної глибини, культурологічних складників, від чого образ зазнає екзотизації і стає символом чужої країни. Поширеною трансформацією мікрообразного рівня є розгортання образу з метою локальної віднесеності й експлікації змісту.

Етнокультурні особливості образу моря в українській поезії та її англомовних перекладах поєднані з універсальними. Мариністичні образи поезій українських авторів вживаються у формі порівнянь, епітетів, метафор, які відтворюються повним і частковим калькуванням, перифразуванням, що супроводжується застосуванням стилістичної синонімії, стилістичної аналогії, тлумаченням з контексту. У перекладах відтворено універсальні античні і літературні алюзії, уособлений образ повелителя морських просторів, естетичні функції моря бути місцем подій, фоном медитацій і драматичних переживань ліричного героя, що сприяє гармонізації світів української і англомовної культур.

Перспективами подальших перекладознавчих студій можуть бути проблеми відтворення образності творів прозового жанру на мариністичну тематику. Цікавими і плідними можуть бути дослідження образу степу у творах різних жанрів.

Література

Белехова Л. И. Типология образного пространства в американской поэзии / Л. И. Белехова // Вісник ЗДУ. Філологічні науки. – 2001. – № 3. – С. 17 – 22.

Драч І. Ф. Лист до калини: Поезії / Драч І. Ф. – К.: Веселка, 1994. – 286 с.

Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник / Жайворонок В. В. – К.: Довіра, 2006. – 705 с.

Зорівчак Р. П. Лингвостилистические характеристики художественного текста и перевод (На материале переводов украинской прозы на английский язык): автореф. дис. на соискание уч. степени докт. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки», 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание, теория перевода» / Р. П. Зорівчак. – К., 1987. – 38 с.

Славутич Яр. Твори: в 2-х т. – Т 1: Поезії / Яр Славутич – К.: Дніпро, 1994. – 671 с.

Холл, Дж. Словарь сюжетов и символов в искусстве / Холл, Дж. – Москва: ООО «Изд-во АСТ»: ООО «Транзиткнига», 2004. – 655 с.

Чередниченко А. И. Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе / А. И. Чередниченко, П. А. Бех. – К.: КГУ, 1980. – 66 с.

Шевченко Тарас. Вибрані поезії / Тарас Шевченко. – К.: «Дніпро», 1989. – 560 с.

Bermann S. Blackwell Companions to Literature and Culture: Companion to Translation Studies / Sandra Bermann, Catherine Porter. – USA, NY, Somerset: Wiley, 2014. – 656 p.

Buden B. Cultural Translation: an Introduction to the Problem, and Responses / Boris Buden, Stephan Nowotny, Sherry Simon, Ashok Bery and Michael Cronin // Translation Studies. – 2009. – Vol. 2. – No. 2. – P. 196 – 219.

Drach Ivan. Orchard Lamps / Ivan Drach: [edited and introduced by Stanley Kunits with woodcuts by Jacques Hnizdovsky]. – Canada, Toronto Ont.: Exile Editions Ltd., 1989. – 71 p.

Four Ukrainian Poets: Drach, Korotych, Kostenko, Symonenko / [transl. by Martha Bohachevsky-Chomiak and Danylo S. Struk]. – New York: Quixote Spring, 1969. – 84 p.

Slavutych Yar. Oasis: Selected Poems / Yar Slavutych: [transl. by Morse Manly]. – New York: Vantage Press, inc., 1959. – 64 p.

Slavutych Yar. Oasis. Ukrainian Poems / Yar Slavutych. – Edmonton, Alberta: Slavuta Publishers, Ltd., 1960. – 64 p.

Symonenko Vasyl. Granite Obelisks / Vasyl Symonenko: [selected, transl., and annotated by Andriy M. Fr.-Chirovsky]. – U.S.A. Jersey City: “Svoboda”, 1975. – 144 p.

References

Belekhova, L. I. (2001). *Tipologiya obraznogo prostranstva v amerikanskoi poezii* [Typology of Figurative Space in American Poetry], Visnyk Zaporizkoho derzhavnoho universytetu. Filolohichni nauky – Herald of Zaporizhzhia State University. Philological Sciences, 3, 17-22 [in Russian].

Drach, I. F. (1994). *Lyst do kalyny* [Letter to Guelder-Rose]. Kuiv : Veselka [In Ukrainian].

Zhaivoronok, V. V. (2006). *Znaky ukrainskoyi etnokultury. Slovnyk-dovidnyk* [Signs of Ukrainian Ethno-culture. Reference Book]. Kyiv : Dovira [In Ukrainian].

Zorivchak, R. P. (1987). *Lingvostilisticheskiye kharakteristiki khudozhestvenogo teksta i perevod (Na materiale perevodov ukrainskoi prozy na angliyskiy yazyk).* (Avtoreferat doktorskoi dissertatsii) [Linguistic and Stylistic Characteristics of the Literary Text and Translation (On the Material of the Translations of Ukrainian Prose into English)]. (Doctoral Dissertation Abstract). Kiev : Kiev State University.

Slavutych, Yar. (1994). *Tvory: v 2-h t. – T 1: Poezii* [Works in 2 Volumes. – V 1: Poems]. Kyiv : Dnipro [In Ukrainian].

Hall, James. (2004). *Slovar siuzhetov i simvolov v iskustve* [Dictionary of Subjects and Symbols in Art]. Moskva : OOO “Izdatelstvo AST”: OOO “Tranzitkniga” [In Russian].

Cherednichenko, A. I. (1980). *Lingvisticheskiye problemy vossozdaniya obraza v poeticheskom perevode* [Linguistic Problems of Image Reproduction in Poetic Translation]. Kiev : Kiev State University [In Russian].

Shevchenko, Taras. (1989). *Vybrani poezii* [Selected Poems]. Kyiv : Dnipro [In Ukrainian].

Bermann, S. (2014). *Blackwell Companions to Literature and Culture: Companion to Translation Studies*. USA, NY, Somerset : Wiley.

Buden, B. (2009). Cultural Translation: an Introduction to the Problem, and Responses *Translation Studies, 2*(2), 196-219.

Drach, Ivan. (1989). *Orchard Lamps*. Canada, Toronto Ont. : Exile Editions Ltd.

Four Ukrainian Poets: Drach, Korotych, Kostenko, Symonenko. (1969). New York : Quixote Spring.

Slavutych, Yar. (1959). *Oasis: Selected Poems.* New York : Vantage Press, inc.

Slavutych, Yar. (1960). *Oasis. Ukrainian Poems*. Edmonton, Alberta : Slavuta Publishers, Ltd.

Symonenko, Vasyl. (1975). *Granite Obelisks.* U.S.A. Jersey City : “Svoboda”.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються особливості відтворення образу моря в англомовних перекладах української поезії. На основі зіставного аналізу паралельних текстів виявлено мовностилістичні форми зображення образу моря, його значення і функції, висвітлено застосовані перекладацькі прийоми для відтворення мариністичних образів, визначено перекладацькі трансформації. Літературознавчий підхід застосовано з метою обґрунтування художніх виражальних і зображальних засобів у структурі образу та їхнього відображення в поетичному перекладі, особливостей передачі авторської поетичної манери. Культурологічний підхід до проблеми відтворення образу моря в поетичному перекладі дозволяє з’ясувати роль моря як символу країни і зіставити його цінність в полі досвіду вихідної і цільової культур, пояснити особливості його образного втілення в поетичному перекладі, а також обґрунтувати співвідношення етнокультурної реалії і символу. Запропонована тема є мало дослідженою в поетичному перекладі, а тому має певну новизну. Образ моря в першотворах і їх перекладах має універсальні та етнокультурні риси. Етнокультурна особливість образу моря полягає в його здатності бути символом батьківщини, держави і її кордонів, місцем історичних подій. При відтворенні етнокультурної специфіки образ моря зазнає екзотизації через втрату ціннісних складників, звуження асоціативного поля, зниження рівня сприйняття. Універсальні естетичні особливості мариністичних образів включають образи античної міфології і світової літератури, властивість бути фоном ліричного переживання, місцем подій і драм, вживатися у формі порівняння, епітета, метафори як на

мікрообразному, так і на макрообразному рівні. Найуживанішими перекладацькими засобами є калькування, перифразування, тлумачення з контексту, стилістична аналогія. Трансформації включають часткове зниження емотивної експресії і стирання етнокультурної специфіки, розгортання мікрообразного малюнка з метою експлікації змісту. Збалансованість етнокультурного й універсального при відтворенні образу моря в англомовних перекладах української поезії сприяють гармонізації світів вихідної і цільової культур в аспекті художньої міжкультурної комунікації.

Ключові слова: *відтворення, образ моря, першотвір, поезія, текст перекладу, трансформація*